

Eğitim-Öğretim Bağlamında Kültürel Sermayeyi Konu Edinen Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Mehmet Sülun¹; Mahir Kalender²; Eda Çapar³; Rıdvan Bumin⁴

DOI 10.5281/zenodo.7540450

Özet

Araştırmada, Türkiye’de kültürel sermaye konusuyla alakalı yapılan araştırma sonuçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada doküman incelemesi yöntem olarak tercih edilmiştir. Araştırmanın kapsamını 2015-2022 yılları arasında yayınlanan 18 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında “kültürel sermaye” anahtar kelimesi kullanılmıştır. Araştırmaya dâhil edilecek çalışmaların belirlenmesinde YÖK ulusal tez tarama merkezi veri tabanından faydalanılmıştır. Araştırmaya kapsamında çalışmalar belirlenirken örneklemin amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Çalışmada ölçütler; Türkiye içerisinde Türk araştırmacılar tarafından yapılmış olması, örneklemin Türkiye sınırları içinde olması, kültürel sermaye kelimesini içermesi, yöntemin açıkça belirtilmesi ile olarak belirlenmiştir. Her bir çalışma amaç, tez türü, örneklem türü, örneklem grupları, örneklem büyüklüğü, yöntem, araştırma modeli, veri toplama araçları ve ulaşılan sonuçlar yönünden analize tabi tutulmuş ve incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezler içerik analizi yolu ile çözümlenmiştir. Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin yarıdan fazlasının yüksek lisans tezi, örneklem grubunu öğretmenlerin oluşturduğu belirlenmiştir. Ayrıca çoğunluğunda yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinin, model olarak ilişkiisel tarama modelinin, örneklem türü olarak tabakalı örnekleme, örneklem büyüklüğü olarak 500 üstü örneklemin, veri toplama aracı olarak ölçeklerin tercih edildiği belirlenmiştir. Bunlara ek olarak kültürel sermaye konusunun eğitim-öğretim temelinde son yedi yıl içerisinde 12 farklı üniversite bünyesinde incelendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Sermaye, Kültürel Sermaye, Eğitim-Öğretim.

Analysis of Graduate Theses on Cultural Capital in the Context of Education

Abstract

In the research, it is aimed to examine the results of the research related to the subject of cultural capital in Turkey. For this purpose, document analysis was preferred as a method in the research. The scope of the research consists of 18 postgraduate theses published between 2015-2022. The keyword "cultural capital" was used to collect the data. YÖK national thesis scanning center database was used to determine the studies to be included in the research. While determining the studies within the scope of the research, the sample was determined according to the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. The criteria in the study; It was determined that it was made by Turkish researchers in Turkey, the sample was within the borders of Turkey, it included the word cultural capital, and the method was clearly stated. Each study was analyzed and examined in terms of purpose, type

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, mehmetsulun19841986@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4318-5458

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, sard73@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2715-5339

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ade-1988@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8799-6581

⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, meskina_47@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9491-5935

of thesis, type of sample, sample groups, sample size, method, research model, data collection tools and results. Examined postgraduate theses were analyzed by content analysis. In the research, it was determined that more than half of the postgraduate theses that deal with the cultural capital issue on the basis of education and training, the sample group consisted of teachers. In addition, it was determined that quantitative research methods were preferred as a method, the relational survey model as a model, stratified sampling as a sample type, a sample size of 500 or more as a sample size, and scales as a data collection tool in most of them. In addition to these, it has been determined that the subject of cultural capital has been examined in 12 different universities in the last seven years on the basis of education.

Key Words: Culture, Capital, Cultural Capital, Education-Teaching.

Giriş

Toplum içinde yer alan birey aileden başlayarak sosyal etkileşimde bulunduğu çevreden etkilenecek kültürel aktarım yoluyla kültürel varlığını devam ettirmektedir. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi için en önemli role sahip insan kaynağı, eğitim ile yetiştirilmektedir. Buradan hareketle okullar, öğrencileri bünyesinde işleyerek eğitim ile yetiştirilmiş vatandaş olarak topluma kazandıran sosyal ve kültürel sistemlerdir (Morgan, 2011). Okulların kendilerine has örgüt kültürleri bulunmaktadır (Şişman, 1994). Okullar kültürel özelliklerine uygun olarak hem formal hem de informal yolla okuldaki öğretmen, öğrenci ve yöneticilere kültürel yapının kazandırılmasında etkin rol oynamaktadır (Schein, 2010). Sosyal ve kültürel sistemler olarak öğrencilere üyesi oldukları toplumun kültürel yapısını kazandırarak rehberlik yapan kültürel sürecine dâhil eden okullar ve eğitim süreci, toplumun benimsediği normlar, değerler, gelenek, görenek ve toplumsal kurallara uygun olacak nitelikte, toplumsal bütünlüğü ve barışı temin edecek insan yetiştirir (Conway ve Pleydell-Pearce, 2000).

Kültür bir toplumun bir arada uyum içinde yaşama becerisini göstermesinde etkili olan dil, din, hukuk, entelektüel, ekonomik, estetik öğelerin toplamı olarak ifade edilmektedir (Ersoy, 2008). Aile ve yakın çevreden edinilen birikimin yanı sıra okul yaşantıları ve eğitim ile kazanılan kültürel sermaye kişinin elde ettiği özellikler ile girdi olarak sisteme dâhil olur ve böylelikle kişinin entelektüel birikimi, toplumsal katılımı, sahip olduğu potansiyel bilinci, inanışları kültürel sermayesini oluşturur. Sahip oldukları entelektüel birikimi, potansiyel bilinci farklı olan kişiler, uzun yıllar devam ettikleri okullardan ve içinde buldukları eğitim süreçlerinden de etkilenecek kültürel sermayelerini şekillendirmektedir (Jaeger, 2011).

Kültürel sermaye, kültür birikimleri ve iyi alınmış bir eğitim aracılığıyla elde edilen deneyimlerin sonucu olarak ifade edilmektedir. Kültürel sermaye en kısa haliyle eğitim neticesinde ortaya çıkmaktadır. Kültürel sermayenin temelini okullar oluşturmaktadır. Kültürel sermayenin ortaya çıkmasında her ne kadar okulların önemine vurgu yapılsa da diğer önemli bir aktör ise ailelerin nesillerine bıraktıkları birikimler ve bunların okuldan eğitimle geliştirilmesi olarak ifade etmek en doğru ifade olacaktır. Tabi ki bireylerin buldukları toplum yapısı ve bununla birlikte gerçekleşen birikimler de önemli bir noktayı oluşturmaktadır (Bourdieu, 1986).

Kültürel sermaye kavramı bireyin temel olarak eğitim sürecinde ve toplumsallaşmasında kendi deneyimleri sonucunda elde ettiği verilerden oluşmaktadır. Kültürel sermaye okullar vasıtasıyla kişilere kendilerini geliştirmesi için yatırım yapılması ve buna karşılık kariyer ve ekonomik kazanç elde etmesini sağlamaktadır (Lin, 1999). Kültürel sermaye "Toplumdaki dominant kültür ve bu kültürü eğitimle uygulama, geliştirme yeteneği" şeklinde de ifade edilmektedir (Sullivan, 2001). Kişinin sahip olduğu aile ve içinde bulunduğu toplumdan elde ettiği kültür birikimini şekillendirdiğinden karakterinin oluşmasında da önemli rol

oynamaktadır. Kişinin kültür birikimi ve karakterinin ekonomik kazanca dönüşmesi kültürel sermaye aracılığıyla gerçekleşmektedir (Özcan ve Erdur-Baker, 2009).

İnsanın yakın ve uzak çevresinde günlük yaşam becerilerinden başlayarak yaşamını düzenleyen, izleyeceği yolu belirleyen en önemli eylem ve beceriler kültürel ve sosyal esaslardan oluşmaktadır. Bu esaslar kişilerin hem varoluşsal sorularını yanıtlar hem de toplumsal düzeni sağlar. Toplumlara ait ahlak kuralları ve hukuk kuralları ile denetlenen kültürel oluşum; milletlere has özellikleri yansıtan, toplumları birbirinden ayıran nitelikleri barındırmaktadır. Okullar toplumsal uyum sürecinde kültürel birikimin aktarıldığı, sosyal becerilerin, meslek kazandırmada gerekli bilgi ve becerilerin öğretildiği eğitimin planlı olarak belli mekânlarda gerçekleştirildiği kurumlardır. Eğitim sürecinde sağlanan başarıyı etkileyen kültürel sermaye; eğitim sürecindeki gelişmelerden de etkilenmektedir (Andersen ve Jeager, 2015).

İnsanların okul eğitimine başlamadan önce çevresinden ve tabii ki öncelikli olarak ailesinden edindiği birçok kazanım o kişinin kültürel sermayesini oluşturmaktadır. Bu kültürel sermaye, kişinin okul hayatı ve edinimleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Eğitim yoluyla daha da şekillenen kültürel sermaye bireyin benliğinin oluşmasında çevre kadar etkili bir role sahiptir. Belirli bir gruba dâhil olma, okulda ve okul dışında kalan sosyal faaliyetlere dâhil olma ve çevresindeki bireylerle bağ kurma kültürel sermayenin gelişmesinde oldukça büyük bir öneme sahiptir ve tabii eğitimde elde edilen başarı da kültürel sermayeden etkilenmektedir (Özsoy, 2009).

Çocuklar tüm sermaye birikimlerini öncelikle aile bireylerinin davranışlarına maruz kalarak şekillendirmektedir. Okul hayatının başlamasıyla birlikte miras yoluyla ve maruz kalınan eylemler ışığında şekillenen kültürel sermayenin farklı alanlarda şekillendiği görülmektedir. Aktarılan kültürel sermaye, çocukların bilgi ve becerilerinin gelişmesini sağlamakta, daha kültürel niteliklerle donatılmasını sağlamaktadır. Kültürel sermayesi yüksek olan çocukların okulda elde ettikleri başarıların da yüksek olması beklenmektedir. Çünkü yüksek olan kültürel sermaye birikiminin gayret ve başarıyı beraberinde getireceği beklenmektedir (Avcı, 2015).

Entelektüel sınıfın çocuklarının okul eğitiminde kültürel sermayesinin daha da yüksek olacağı ifade edilir. Bu bağlamda okul tabii ki etkisiz bir kurum değildir. Okul entelektüel kesimin aktardığı sermayenin yansıtıcısı olarak görülmektedir. Orta ve çalışkan tabakanın çocukları, entelektüel kesim kadar doğal bir farkındalık geliştirememektedir. Aile bireylerinin çocuklarının yanında sergilediği davranışlar ışığında çocukta gelişen sermaye birikiminin kalitesi burada ortaya çıkmaktadır (Turner, 2003).

Bourdieu'ya (1996; akt. Kip, 2010) göre toplumda yer alan sınıfların ayrımları da eğitimde birçok eşitsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Üst tabakada bulunan elit kesim hem kültürel hem de ekonomik olarak sermaye gelişimi ve birikimi sağlarken alt tabakada yer alan kesim bu durumdan yararlanamamaktadır. Ayrıca elit kesim sahip olduğu bu sermayeyi kendi nesillerine de aktarabilmekte ve tecrübelerin daha zenginleşmesini sağlamaktadır. Akademik alanda başarı elde edemeyen bireyler başarılı bireylerin üzerinden bir konum elde etmiş olarak kabul edilmektedir.

Toplumun bakış açısından bakıldığında kültürel sermaye her konu hakkında bilgi sahibi olmak anlamına gelmekle beraber okul ve diploma sahibi olmanın da önemine vurgu yapılmaktadır. Orta sınıf bir aile bireyi iyi bir eğitim alarak okulda başarı elde edebiliyorken; işçi sınıfından bir ailenin bireyinin aynı eğitim şartlarında başarısız olması kültürel sermayenin bir sonucu olarak görülmektedir. Bourdieu'ya (1997; akt. Palabıyık, 2011) göre bu durum her ne kadar tarafsız gibi görünse de okullardaki değerlendirmelerin de bir sonucudur. Bu bakış açısına göre okullar sosyo-kültürel becerileri, doğanın bir gereği olarak normalleştirmekte ve eğitimsel eşitliği

meşru göstermektedir.

Bourdieu ve Passeron (2015), eğitim sisteminin yerine getirmesi gereken üç temel görevden söz etmektedir. En önemli görev kültürel mirası korumak, bu mirası bireylere aktararak sürdürmektir. İkinci görev, öğrencilerin belli bir kültür seviyesine gelmesinde yardımcı olmak ve kültürel sınıf ilişkisinin yeniden şekillenmesine yardımcı olmaktır. Üçüncü görev ise bireylere aktarılan bu kültürel mirasın yüceltilmesine katkı sağlamaktır.

Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan aile çocukları, eğitim kurumlarına ailelerinden aktarılan bilgi, yetenek ve becerilerle gelirken, düzeyi düşük olan aile çocukları ise bu bilgileri edinemedikleri için öncelikle bu bilgi eksikliklerini gidermek için gelirler. Bu çocuklar okul eğitimi ile eksik oldukları bu alandaki bilgilerini tamamlasalar bile üst sınıf aile çocukları gibi aşinalık geliştirememektedir. Eğitim sisteminin içindeki etkinliği değiştiren bu kültürel sermaye farklılıkları gelecekte akademik başarılarında farklılıklar olmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak ailelerinden aktarılan kültürel sermayeyi, akademik başarıya ve sonucunda kurumsallaşmış kültürel sermayeye dönüştürmektedir. Böylece toplumdaki sosyo- ekonomik başarı düzeyi sürekliliğini sağlamış olur (Andersen ve Jaeger, 2013).

Yukarıda kültürel sermayenin eğitim ve toplum hayatındaki yeri ve önemini belirten açıklamalar doğrultusunda yapılan araştırmada, eğitim-öğretim temelinde kültürel sermayenin alanyazında ne şekilde ele alındığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ülkemizde kültürel sermaye ile ilgili çalışmalar incelendiğinde yayın sayısının az olduğu görülmektedir. Araştırmalar son yıllarda artsa da yeterli olduğu söylenemez. Yapılan araştırma ile kültürel sermaye ile ilgili çalışmanın sonuçları sentezlenerek ortaya konulduğu için, araştırmacılara farklı bir perspektif kazandıracağı ve katkı sunacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırma bağlamında kültürel sermaye konusunu temel alan araştırmalardaki eğilimler belirlenmiştir. Özellikle yöntem bağlamında belirlenen durum dikkate alınarak ileride yapılacak çalışmalarda yapılan araştırmanın sonuçları dikkate alınarak araştırmacıların yöntem tercihi yapmasına, yapılan araştırmanın kaynaklık etmesi beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin benzerlik ve farklılıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin türleri nelerdir?
- 2- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin amaçları nelerdir?
- 3- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemleri nelerdir?
- 4- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda tercih edilen araştırma modelleri nelerdir?
- 5- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalardaki örneklem türleri nelerdir?
- 6- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalara dâhil edilen örneklem grupları nelerdir?
- 7- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalara dâhil edilen örneklem gruplarının büyüklüğü nasıldır?
- 8- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda tercih edilen veri toplama araçları nelerdir?

- 9- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalar hangi yıllarda yapılmıştır?
- 10- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalar hangi üniversitelerde yapılmıştır?
- 11- Kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda ulaşılan sonuçlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezler, doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman incelemesi bir olayın belli zamanlardaki ya da zaman içerisinde geçirdiği değişimlerin açıklanmasıyla ilgilidir. Belirli bir amaca hizmet eder, çalışma alanına bilgi sağlar ve belirli olayları açıklar (Best ve Kahn, 2017). Bu araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin bir araya getirilerek incelenip düzenlenmesi ve bu çalışmalardaki genel eğilimleri ve sonuçları bir bütün olarak değerlendirilmesi amaçlandığından bu yöntem tercih edilmiştir.

Araştırmanın Kapsamı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın kapsamını Türkiye’de 2015-2022 yılları arasında yapılan 18 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında “kültürel sermaye” anahtar kelimesi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlere Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ulusal tez merkezi üzerinden erişilmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen lisansüstü tezler ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt olarak lisansüstü tezlerin “kültürel sermaye” kelimesini içermesi, izinli olması ve eğitim-öğretim temelinde yazılmış olması alınmıştır.

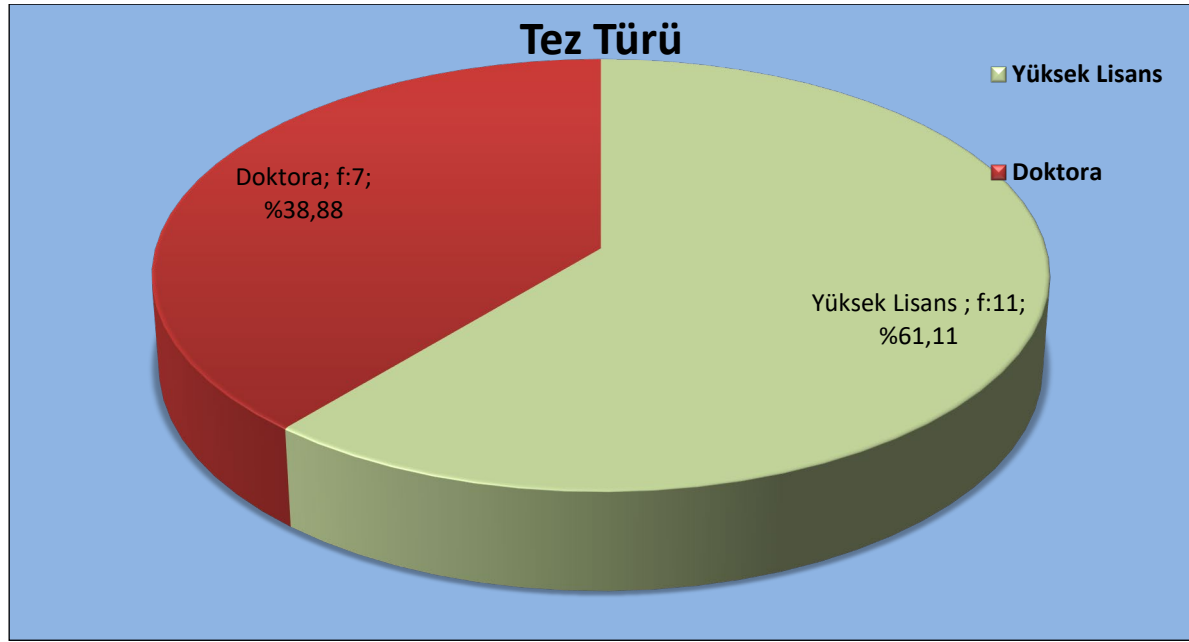
Verilerin Analizi

Çalışmada, kültürel sermaye üzerine yapılan çalışmalar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntem ile araştırma sorularına karşılık gelen veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Burada gerçekleştirilen olay, benzer verileri belirli terimler ve temalar etrafında bir araya toplamak sonrasında bunları anlaşılır olması için organize edip yorumlamak ve en sonunda okuyucuya sunmak (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Analiz sonucu elde edilen bulgular tablolar ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur

Bulgular

Tezlerin Türüne Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin türüne ait bulgular Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Tezlerin Türüne Ait Bulgular

Şekil 1’de kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %61,11’inin yüksek lisans (n=11), %38,88’inin ise doktora tezi (n=7) olduğu görülmektedir.

Tezlerin Amaçlarına Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin amaçlarına ait bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Amaçlarına Ait Bulgular

Amaçlar	f
Kültürel sermaye ile okul iklimi arasındaki ilişki	1
Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri, sosyal beceri düzeyleri ve sosyal sermaye birikimleri arasındaki ilişki	1
Pandemi sürecindeki eğitim uygulamalarının Pierre Bourdieu’nun kültürel sermaye kuramı üzerinden incelenmesi	1
Okul yöneticilerinin kültürel sermaye özelliklerinin görsel sanatlar öğretmenleri üzerindeki etkisi	1
Kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile örgütsel sosyalleşme düzeyleri arasındaki ilişki	1
Bireysel girişimcilik algı düzeyi ile sosyal ve kültürel sermaye özellikleri arasındaki ilişki	1
Yaşam boyu öğrenme eğilimlerini ve kültürel sermaye yeterlikleri arasındaki ilişki	1
Orta sınıfların kültürel sermaye yatırımı olarak özel okul tercihlerini belirlemek	1
Kültürel sermaye yeterlikleri ile sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri arasındaki ilişki	1
Kültürel sermaye yeterlikleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutum arasındaki ilişki	1
Kültürel sermaye yeterlikleri ile yetkinlik düzeyi arasındaki ilişki	1
Kültürel sermaye düzeyi ile okulda var olan okul kültürü arasındaki ilişki	1
Kültürel sermaye, öz-yeterlik ve sosyal sermaye algıları arasındaki ilişki	1

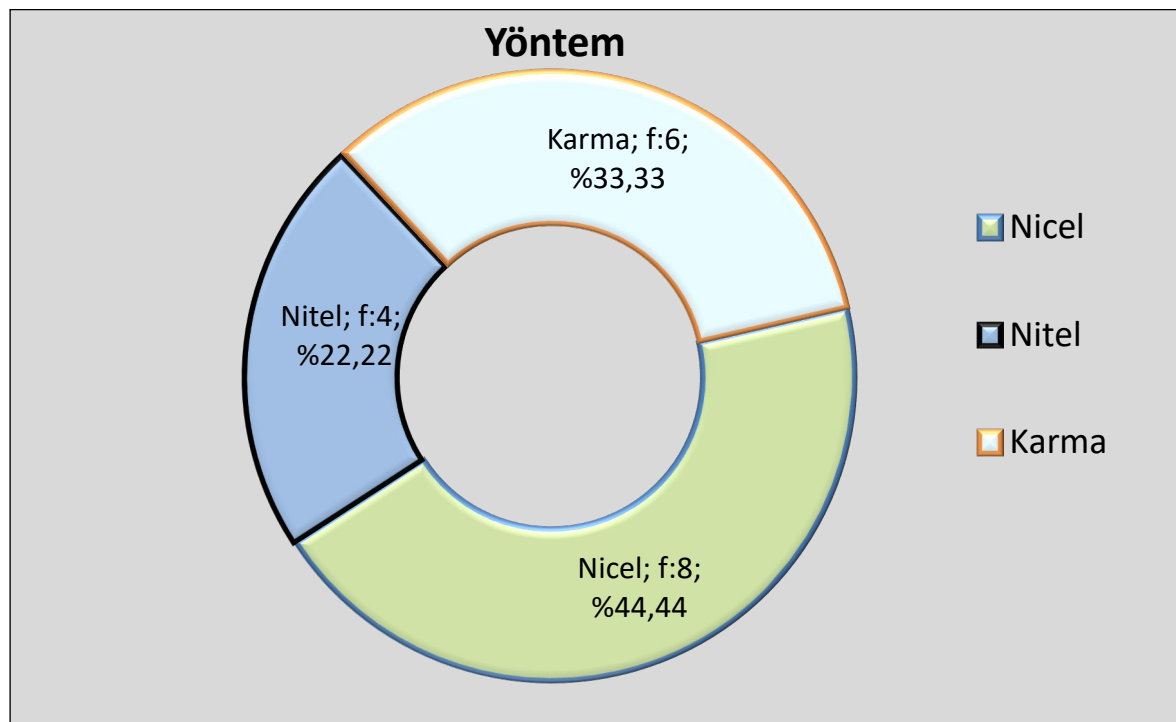
Tablo 1'in Devamı

Amaçlar	f
Büyük ölçüde aileden miras alınan kültürel sermaye ve yetkinliklerden (habitus) kaynaklanan eğitimde bireyler arasındaki toplumsal eşitsizliğin yeniden ve nasıl üretildiğini ortaya koymak ve Bourdieu'nün kültürel sermaye-yeniden üretim teorisini test etmek	1
Kültürel sermaye yeterlik düzeyi ve kültürel liderlik rolleri arasındaki ilişki	1
Kültürel sermaye birikimi süreçlerinin dinamik yapısını ortaya koymak	1
Okula ilişkin görüş ve yaşantılar üzerinde kültürel sermayenin rolü	1
Sahip olunan kültürel sermaye yeterlik düzeylerini belirlemek ve mevcut yeterlik düzeylerini daha ileriye taşımak için yapılabilecekleri ortaya koymak	1
Toplam	

Tablo 1'de görüldüğü gibi incelenen çalışmaların çoğunluğunda kültürel sermaye ile farklı bir değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilişkisi incelenen konuların okul iklimi, sosyal beceri, sosyal sermaye, örgütsel sosyalleşme, sosyal kültürel sermaye, yaşam boyu öğrenme eğilimleri, sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri, çok kültürlü eğitime yönelik tutum, yetkinlik düzeyi, okul kültürü, öz yeterlik, kültürel liderlik rolleri olduğu görülmektedir.

Tezlerin Yöntemlerine Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemlerine ait bulgular Şekil 2'de verilmiştir.

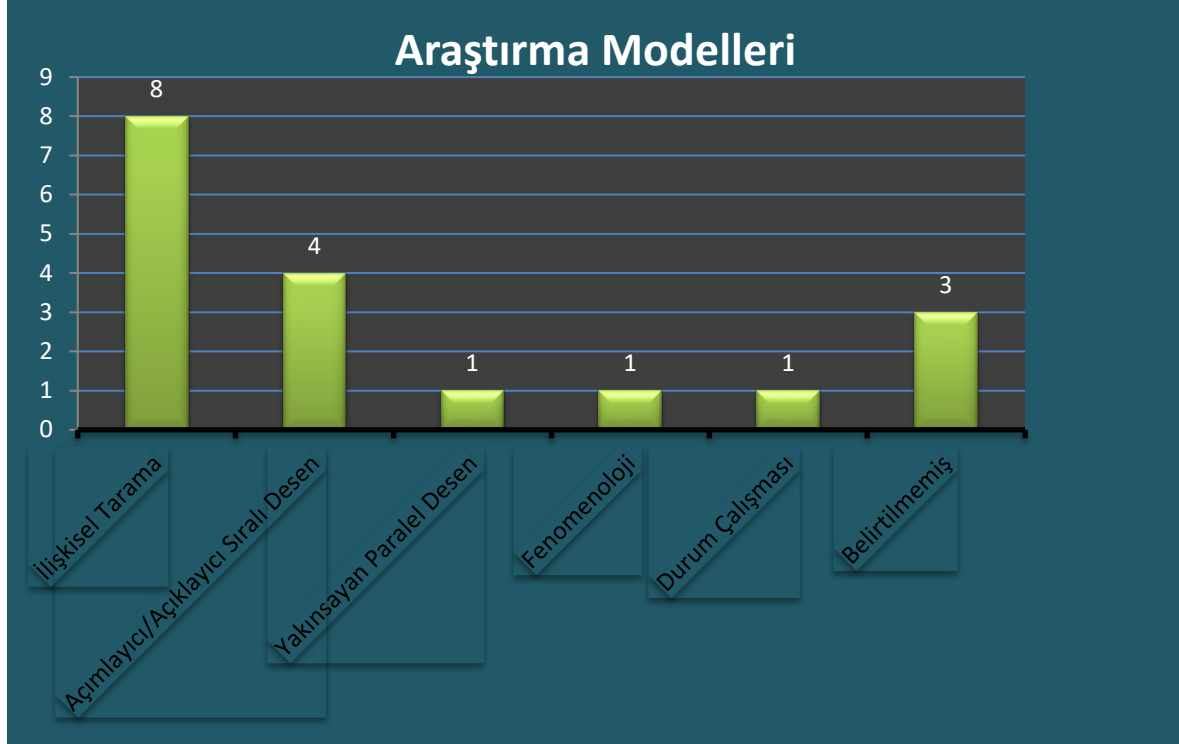
Şekil 2. Tezlerin Yöntemlerine Ait Bulgular

Şekil 2'de kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %44,44'ünde nicel (n=8), %22,22'sinde nitel (n=4), %33,33'ünde ise karma (n=6) yöntemlerin

araştırmayöntemi olarak tercih edildiği görülmektedir. Şekil 2'deki verilere göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en çok nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerini karma yöntem araştırmaları takip etmektedir. En az çalışmanın ise nitel araştırma yöntemleri ile yazıldığı görülmektedir.

Tezlerde Tercih Edilen Araştırma Modellerine Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda tercih edilen araştırma modellerine ait bulgular Şekil 3'te verilmiştir.

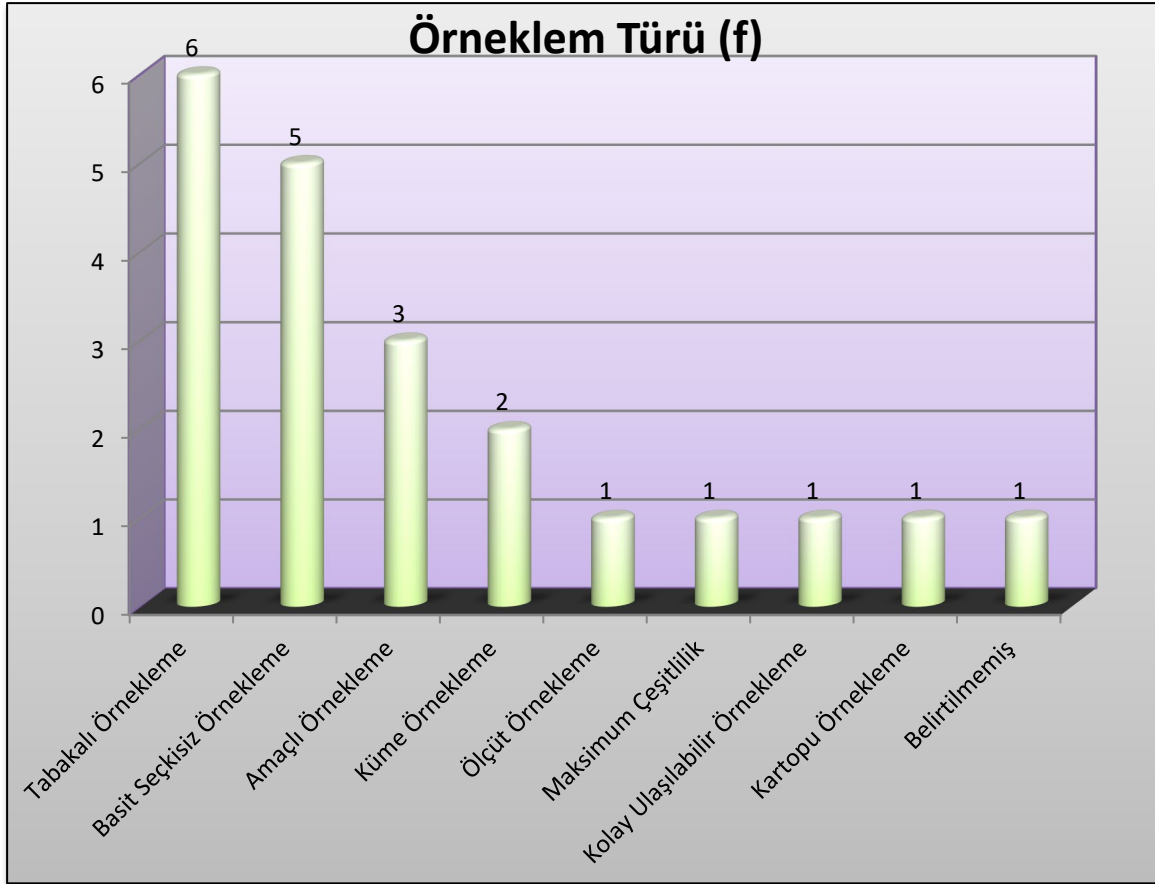

Şekil 3. Tezlerin Araştırma Modellerine Ait Bulgular

Şekil 3'te kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %44,44'ünde ilişkisel tarama (n=8), %22,22'sinde açıklayıcı/açıklayıcı (n=4), %5,55'inde yakınsayan paralel desen (n=1), %5,55'inde fenomenoloji (n=1), %5,55'inde durum çalışması (n=1) yöntemlerin araştırma modeli olarak tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %16,66'sında araştırma modeline ilişkin bilgiye yer verilmediği (n=3) görülmektedir. Şekil 3'teki verilere göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en çok ilişkisel tarama modelinin tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Tezlerin Örneklem Türüne Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalara dâhil edilen örneklem grupları belirlenirken tercih edilen örneklem türüne ait bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

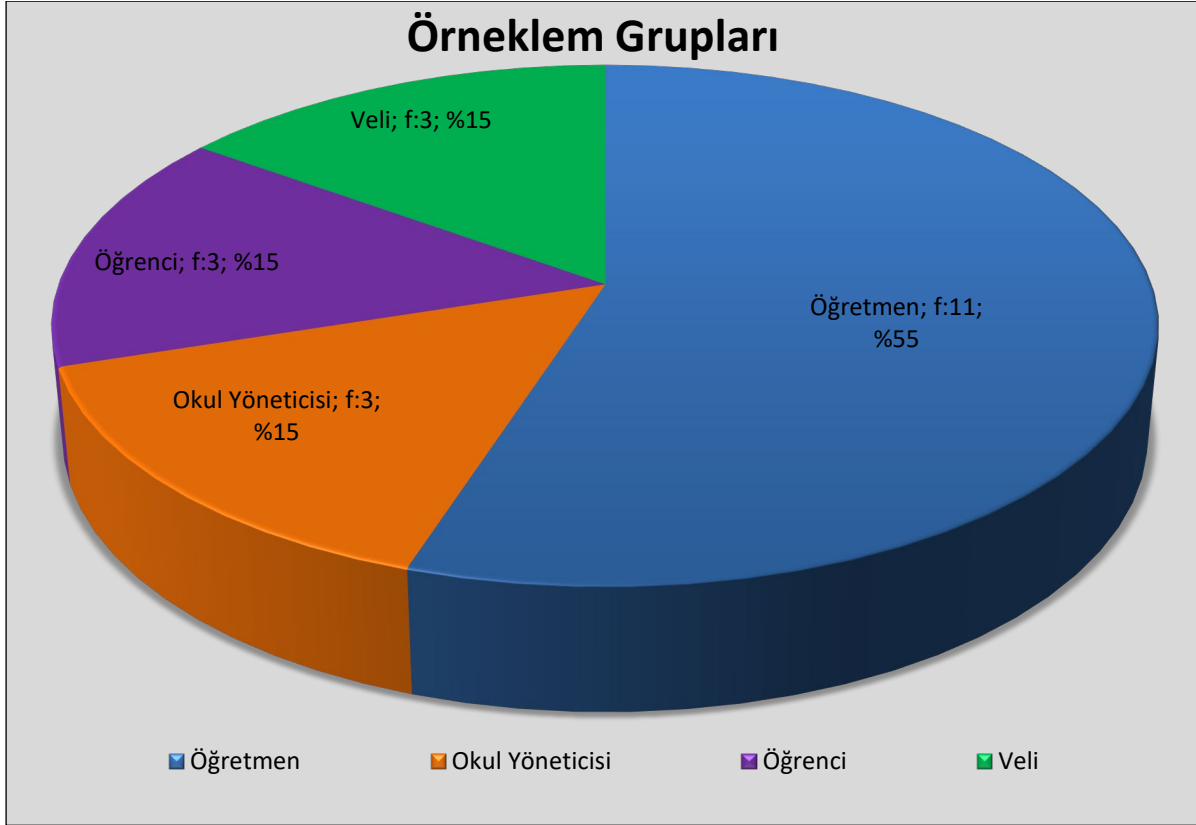

Şekil 4. Tezlerin Örneklem Türüne Ait Bulgular

Şekil 4'te kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %28,57'sinde tabakalı örneklem (f=6), %23,80'inde basit seçkisiz örneklem (f=5), %14,28'inde amaçlı örneklem (f=3), %9,52'inde küme örneklem (f=2), %4,76'sında ölçüt örneklem (f=1), %4,76'sında maksimum çeşitlilik (f=1), %4,76'sında kolay ulaşılabilir örneklem (f=1), %4,76'sında kartopu örneklemenin (f=1) örneklem türü olarak tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %4,54'ünde araştırmada tercih edilen örneklem türüne ilişkin bilgiye yer verilmediği görülmektedir. Şekil 3'teki verilere göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en çok tabakalı ve basit seçkisiz örneklem türlerinin tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Tezlerin Örneklem Grubuna Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalara dâhil edilen örneklem gruplarına bulgular Şekil 5'te verilmiştir.

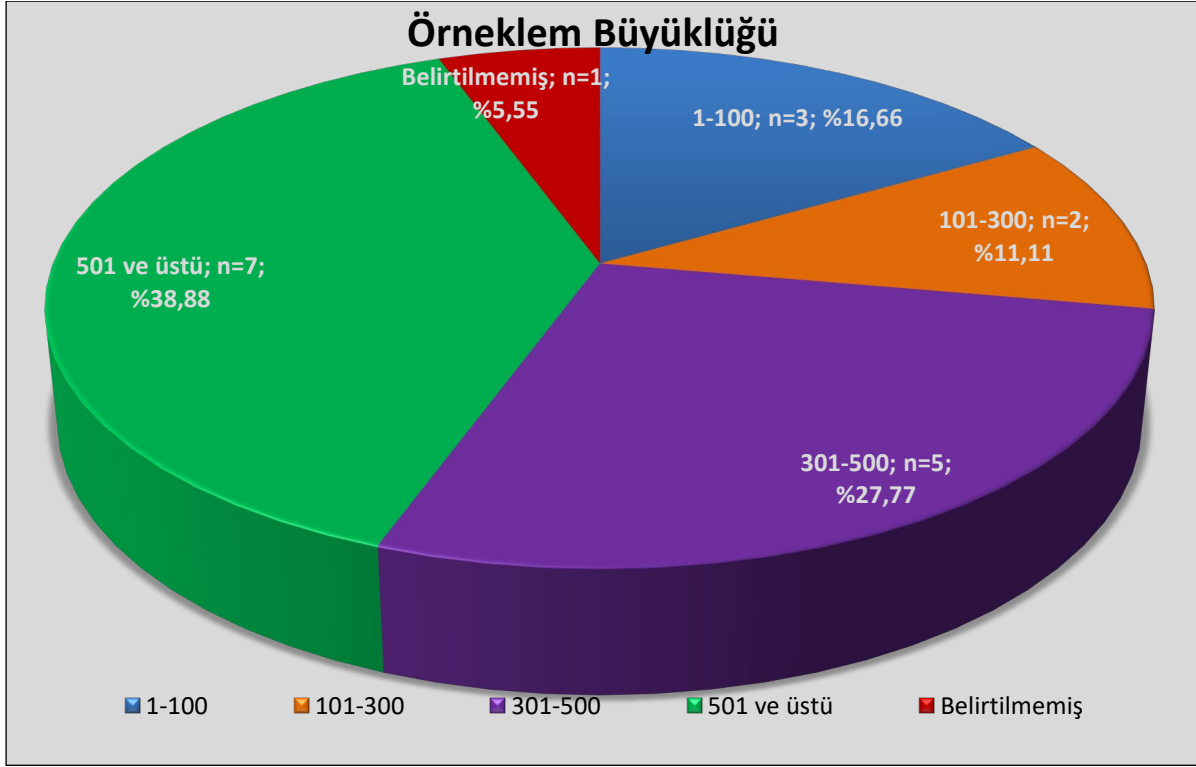

Şekil 5. Tezlerin Örneklem Gruplarına Ait Bulgular

Şekil 5'te kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %55'inde öğretmenlerin (f=11), %15'inde öğrencilerin (f=3), %15'inde okul yöneticilerinin (f=3), benzer şekilde %15'inde öğrenci velilerinin (f=3) örneklem grubunu oluşturduğu görülmektedir. Şekil 5'teki verilere göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en fazla öğretmenlerin veri kaynağı olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalara dâhil edilen örneklem gruplarının büyüklüğüne ait bulgular Şekil 6'da verilmiştir.

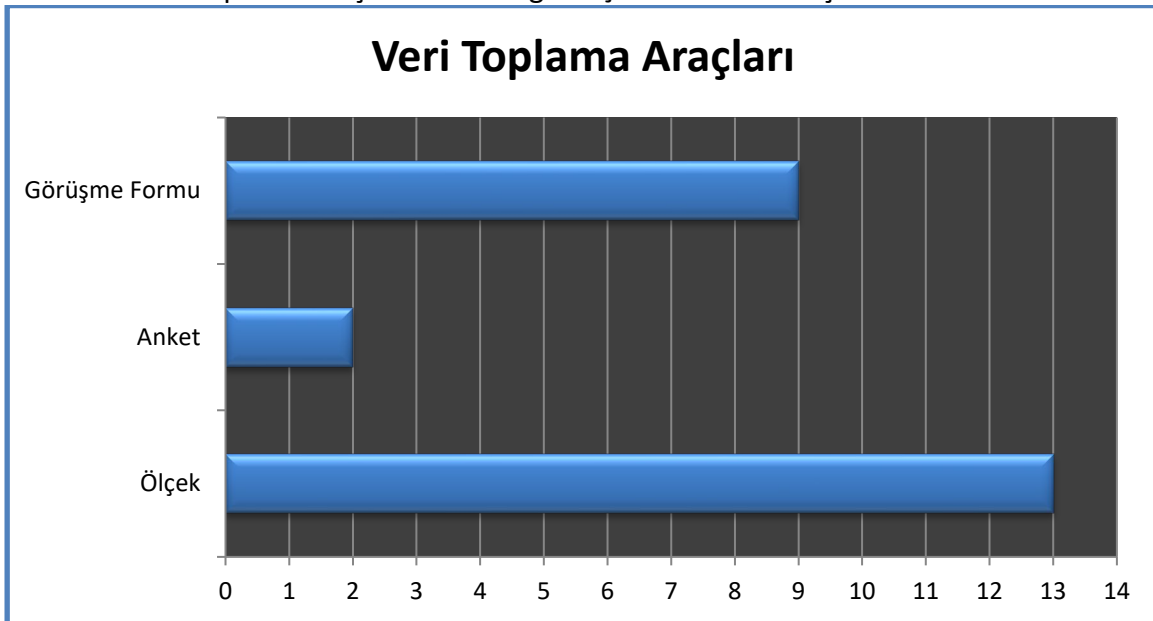

Şekil 6. Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Ait Bulgular

Şekil 6'da kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %16,66'sında 1-100 arası (n=3), %11,11'inde 101-300 arası (n=2), %27,77'sinde 301-500 arası (n=5), %38,88'inde ise 501 ve üstü (n=7) örneklem sayısı ile çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaların %5,55'inde örneklem büyüklüğü hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır (n=1).

Tezlerde Tercih Edilen Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarına ait bulgular Şekil 7'de verilmiştir.

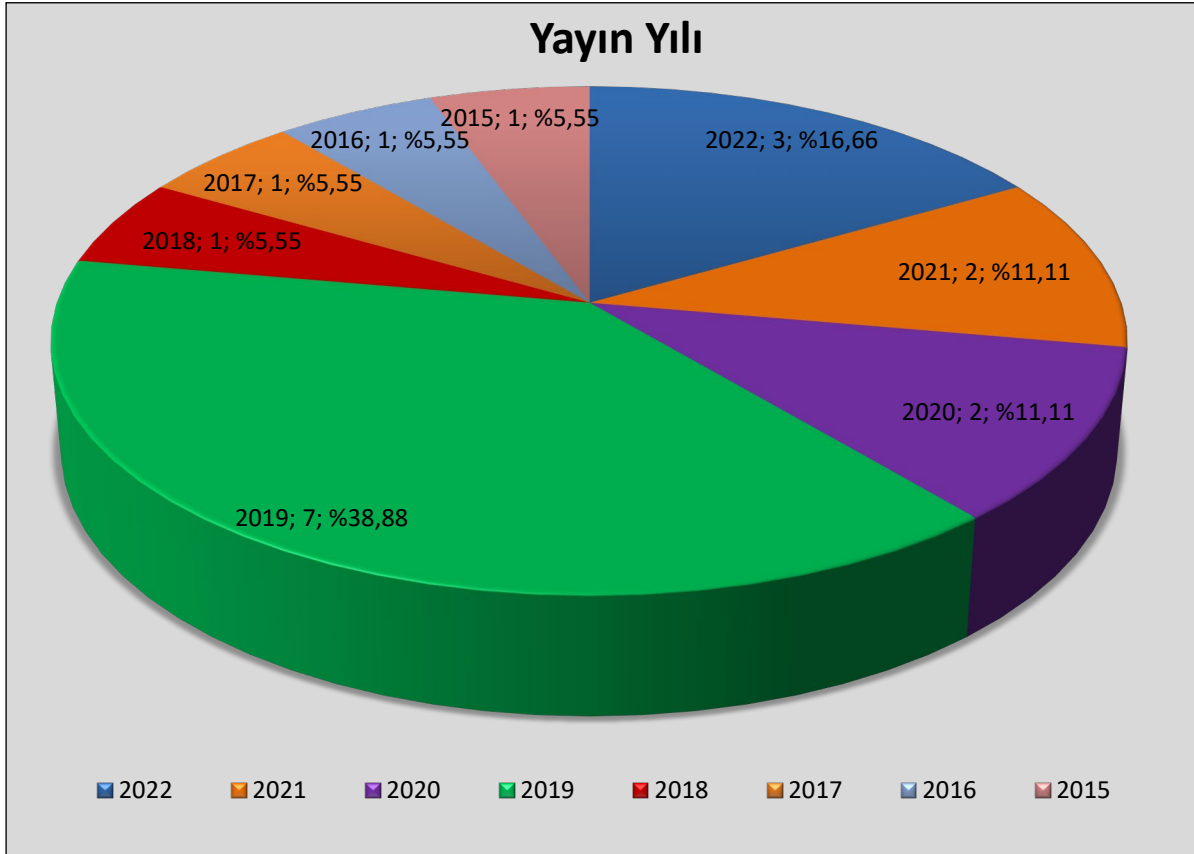

Şekil 7. Tezlerde Tercih Edilen Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

Şekil 7’de kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %54,16’sında ölçeklerin (f=13), %8,33’ünde anketlerin (f=2), %37,5’inde yarı yapılandırılmış görüşme formlarının (f=9) veri toplama aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Şekil 7’deki verilere göre veri toplama aracı olarak yoğun olarak ölçeklerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tezlerin Yayınlandıkları Yıllara Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin yayınlandıkları yıllara ait bulgular Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Tezlerin Yayınlandıkları Yıllara Ait Bulgular

Şekil 8’de kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin %16,66’sının 2022 (n=3), %11,11’inin 2021 (n=2), %11,11’inin 2020 (n=2), %38,88’inin 2019 (n=7), %5,55’inin 2018 (n=1), %5,55’inin 2017 (n=1), %5,55’inin 2016 (n=1), %5,55’inin 2017 (n=1) yıllarında yayınlandığı görülmektedir. En fazla yayının 2019 yılında yapıldığı görülmektedir.

Tezlerin Yayınlandıkları Üniversitelere Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin yayınlandıkları üniversitelere ait bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Yayınlandıkları Üniversitelere Ait Bulgular

No	Yayınlanan Üniversite	f	%
1	Siirt Üniversitesi	3	16,66
2	Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi	2	11,11
3	Çukurova Üniversitesi	2	11,11
4	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	11,11
5	Gaziantep Üniversitesi	2	11,11
6	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	5,55
7	Ankara Üniversitesi	1	5,55
8	Dokuz Eylül Üniversitesi	1	5,55
9	Fırat Üniversitesi	1	5,55
10	Hacettepe Üniversitesi	1	5,55
11	İstanbul Şehir Üniversitesi	1	5,55
12	Ortadoğu Teknik Üniversitesi	1	5,55

Tablo 2’de kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan en fazla çalışmanın Siirt Üniversitesi’nde yapıldığı görülmüştür. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, 2’şer; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi 1’er çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu verilere göre 12 farklı üniversite bünyesinde eğitim-öğretim temelinde kültürel sermaye konusunun lisansüstü tezlere konu olduğu görülmektedir.

Tezlerde Ulaşılan Sonuçlara Ait Bulgular

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda ulaşılan sonuçlara ait bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Tezlerde Ulaşılan Sonuçlara Ait Bulgular

Sonuçlar	f
Kültürel sermaye ile okul iklimi arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri, sosyal beceri düzeyleri ve sosyal sermaye birikimleri arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Pierre Bourdieu’nun kültürel sermaye kavramı açısından değerlendirildiğinde; pandemi sürecinde öğretmen ve öğrencilerin serbest kültüre yatkın olup olmamalarının eğitim sürecini etkilediği; pandemi sürecinin öğrenciler arasındaki kültürel farklılıkların artmasına neden olduğu belirlenmiştir.	1
Okul yöneticilerinin kültürel sermaye düzeyinin yüksek olduğu; eğitim düzeyi, cinsiyet, branş ve mesleki süreleri gibi özelliklerin okul yöneticilerinin kültürel sermaye düzeylerinde anlamlı bir farklılık meydana getirdiği belirlenmiştir. Araştırmada yer alan nitel araştırma verilerine göre görsel sanatlar öğretmenleri okul yöneticilerinin kültürel sermaye düzeylerini yeterli bulmamakta; bu nedenle de okul yöneticilerinin kültürel sermaye düzeylerinin eğitim sürecinde meydana gelen sorunlarda bir etken olduğunu ifade etmişlerdir.	1
Kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile örgütsel sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Sosyal ve kültürel sermaye arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Yaşam boyu öğrenme eğilimlerini ve kültürel sermaye yeterlikleri arasında anlamlı ilişki vardır.	1

Özel okul seçim pratiğinin orta sınıf ailelerin çocuklarını genelden farklılaştırmak amacıyla gerçekleştirdikleri bir strateji olduğunu ortaya koymaktadır.	1
Tablo 3'ün Devamı	
Sonuçlar	f
Kültürel sermaye yeterlikleri ile sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Kültürel sermaye yeterlikleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutum arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Kültürel sermaye yeterlikleri ile yetkinlik düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Kültürel sermaye düzeyi ile okulda var olan okul kültürü arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Kültürel sermaye, öz-yeterlik ve sosyal sermaye algıları arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Büyük ölçüde aileden miras alınan kültürel sermaye ve yatkınlıklardan (habitus) kaynaklanan eğitimde bireyler arasındaki toplumsal eşitsizliğin yeniden ve nasıl üretildiğini ortaya koyduğu	1
Kültürel sermaye yeterlik düzeyi ve kültürel liderlik rolleri arasında anlamlı ilişki vardır.	1
Öğrencilerin belirli mesleklere olan istekleri, kültürel eğilimleri aileden, daha geniş aile ağlarından, okul içi etkileşimlerden ve dijital medyadan doğrudan etkilendiği; öğrenciler, arkadaş çevrelerine göre benzer müzik zevkleri edindikleri veya lüks restoranlarda kaliteli zamanlar geçirdiği belirlenmiştir.	1
Katılımcıların kültürel sermaye konusunda farklılıklar gösterdiklerini ve bununla paralel olarak algı ve yaşantılarının da değiştiğini ortaya çıkarmıştır. Ulaşılan sonuçlar, katılımcıların deneyimledikleri örtük program noktasında farklı yaşantılar edindiklerini göstermiştir.	1
Türkiye genelinde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yüksektir.	1
Toplam	18

Tablo 3'te kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin çoğunluğunda kültürel sermaye ile farklı bir değişken arasındaki ilişkinin belirlendiğine ilişkin sonuçlar görülmektedir. Bu bağlamda kültürel sermaye ile okul iklimi, sosyal beceri, sosyal sermaye, örgütsel sosyalleşme, sosyal kültürel sermaye, yaşam boyu öğrenme eğilimleri, sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri, çok kültürlü eğitime yönelik tutum, yetkinlik düzeyi, okul kültürü, öz yeterlik, kültürel liderlik rolleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna dair sonuçlara erişilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada ele alınan tezlerin çoğunluğunda kültürel sermaye ile farklı bir değişken arasındaki ilişkinin incelendiği belirlenmiştir. Kültürel sermaye ile ilişkisi incelenen konuların okul iklimi, sosyal beceri, sosyal sermaye, örgütsel sosyalleşme, sosyal kültürel sermaye, yaşam boyu öğrenme eğilimleri, sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri, çok kültürlü eğitime yönelik tutum, yetkinlik düzeyi, okul kültürü, öz yeterlik, kültürel liderlik rolleri olduğu saptanmıştır.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerde en çok nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerini karma yöntem araştırmaları takip etmektedir. En az çalışmanın ise nitel araştırma yöntemleri ile yazıldığı belirlenmiştir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerde sırası ile ilişki tarama, açıklayıcı/açıklayıcı sıralı desen, yakınsayan paralel desen, fenomenoloji ve durum çalışmasının araştırma modeli olarak tercih edildiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en çok ilişki tarama modelinin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tercih edilen araştırma

modellerinde çeşitliliğin az olduğu söylenebilir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerde sırası ile tabakalı örnekleme, basit seçkisiz örnekleme), amaçlı örnekleme, küme örnekleme, ölçüt örnekleme, maksimum çeşitlilik, kolay ulaşılabilir örnekleme, kartopu örneklemenin örnekleme türü olarak tercih edildiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan çalışmalarda en çok tabakalı ve basit seçkisiz örnekleme türlerinin tercih edildiği söylenebilir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin yarısından fazlasında örnekleme grubunu öğretmenlerin oluşturduğu belirlenmiştir. Öğretmenleri okul yöneticileri ve veliler takip etmektedir. Bu durum kültürel sermayenin okul paydaşları temelinde çok yönlü olarak ele alındığını fakat yetersiz olduğunu göstermektedir. Özellikle okul yöneticileri ve veli bağlamında kültürel sermayenin ele alındığı çalışma sayısının azlığı dikkat çekmektedir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin çoğunluğunda yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği belirlenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerini, karma ve nitel araştırma yöntemleri takip etmektedir. Ayrıca araştırmada kültürel sermaye ile ilgili olarak en az tercih edilen araştırma yönteminin nitel araştırma yöntemleri olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunda veri toplama aracı olarak ölçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ölçeklerinden sonra tercih edilen diğer veri toplama aracının ise yarı yapılandırılmış görüşme formu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin 2015 yılından sonra yani son yedi yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir. Son yedi yılda ise en fazla öne çıkan yılın 2019 yılı olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre son yıllarda kültürel sermaye konusu ile ilgili bir farkındalığın oluştuğu söylenebilir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin 12 farklı üniversite bünyesinde yayınlandığı belirlenmiştir. Bu üniversiteler arasında Siirt Üniversitesi bünyesindeki programlarda yayınlanan kültürel sermaye temelinde yayın sayısının diğer üniversitelerden fazla olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada kültürel sermaye konusunu eğitim-öğretim temelinde ele alan lisansüstü tezlerin çoğunluğunda kültürel sermaye ile farklı bir değişken arasındaki ilişkinin belirlendiğine ilişkin sonuçlar görülmektedir. Bu bağlamda kültürel sermaye ile okul iklimi, sosyal beceri, sosyal sermaye, örgütsel sosyalleşme, sosyal kültürel sermaye, yaşam boyu öğrenme eğilimleri, sosyal sorumluluk temelli liderlik becerileri, çok kültürlü eğitime yönelik tutum, yetkinlik düzeyi, okul kültürü, öz yeterlik, kültürel liderlik rolleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna dair sonuçlara erişilmiştir.

Araştırma sonuçlarına bağlı olarak aşağıda yer alan öneriler yapılmaktadır:

- İncelenen araştırmaların çoğunlukla yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Konunun daha fazla derinlemesine incelenmesi adına doktora tez türünde çalışma yapılması tavsiye edilir.
- Kültürel sermaye konusunda çalışmalarda daha çok öğretmenler araştırma sürecine dâhil edilmiştir. Öğretmenlerin yanında okulun diğer paydaşları olan veli, öğrenci ve okul yöneticilerinin sürece dâhil olduğu çalışmaların yapılması önerilebilir. Böylelikle çok yönlü sonuçlar elde edilebilir.
- Yapılan araştırmalarda araştırmacılar daha çok nicel araştırmaları tercih ettiği

belirlenmiştir. İleride yapılacak araştırmalarda nicel yanında nitel araştırma yöntemleri de sürece dâhil edilerek karma yöntem temelli araştırmalar yapılabilir.

- Yapılan araştırmalarda veri toplama aracı olarak yoğun olarak ölçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ölçeklerin yanında anketler ve görüşme ve gözlemlere de yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Andersen, I. G. and Jaeger, M. M. (2015). Cultural capital in context: Heterogeneous returns to cultural capital across schooling environments. *Social Science Research*, 50, 177-188.
- Andersen, İ.G., & Jaeger, M. M. (2013). Cultural capital in context: Heterogeneous returns to cultural capital across schooling environments. *SFI-The Danish National Centre For Social Research. Department Of Sociology, University of Copenhagen. Working Paper.*
- Avcı, Y.E. (2015). *Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerinin incelenmesi*. Doktora tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. Köksal, O.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital. Handbook of theory and research for the sociology education* (Ed: John G. Richardson). New York: Greenwood Press.
- Conway, M. A., & Pleydell-Pearce, C. W. (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychological Review*, 107(2), 262-288.
- Ersoy, Y. (2008). İlköğretim okullarında matematik ve fen bilgisi öğretmenlerinin yeterlikleri ve yetkinlik inançları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 28-41.
- Jaeger, M. M. (2011). Does cultural capital really affect academic achievement? New evidence from combined sibling and panel data. *Sociology of Education*, 84(4), 281-298.
- Kip, S. M. (2010). *Kültürel sermaye ve televizyon izleme alışkanlıkları*. Doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Lin, N. (1999). Building a network theory of social capital. *Connections*, 22(1), 28-51.
- Morgan, D. (1998). "Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research". *Qualitative Health Research*, (8), 362-376.
- Özcan, A. Y. ve Erdur-Baker, Ö. (2009). Attainment of cultural capital in higher education the case of Turkey. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 6, 73-89.
- Özsoy, C. (2009). *Pierre Bourdieu sosyolojisi ve simgesel şiddet*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Palabıyık, A. (2011). Pierre Bourdieu sosyolojisinde "Habitus". *Liberal Düşünce*, 121-141.
- Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership*. (4th edition). Jossey Bass Publishers: San Francisco.

Sullivan, A. (2001). Cultural capital and educational attainment. *Sociology*, 35(4), 893-912.

Şişman, M. (1994). *Örgüt Kültürü*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: Eskişehir.

Turner, H. J. (2003). *Human institutions: A theory of societal evolution*. New York: Rowman & Littlefield Publishers. INC.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara.